

От издателя

ЗА ЧЕСТНА И ПРОСВЕТЕНА ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИСКУСИЯ

Проф. д-р Александър Воденичаров

Изработването на международния курс на страната винаги е било провокираща и интересна тема. И неслучайно. Защото външнополитическото творчество е произведение на интелектуален капацитет, политическа култура и държавническа отговорност. Ако един от компонентите е равен на нула, “анулира” се цялата политика.

Банално е да повтаряме, че България притежава конституционен външнополитически механизъм, включващ парламент, правителство, президент, процедури и средства за координация, комуникация и вземане на решения. За нас сега е от първостепенна важност фактът, че през 2007 г. страната ни ще стане пълноправен член на най-авангардната международна формация – Европейския съюз. От това произтичат както безпрецедентни възможности, така и проблеми и рискове.

По този въпрос се пише и говори много. Какво е направено, какво трябва да се направи, съответстваме ли на критериите на европейската интеграция и какво може да очакваме от нея. Но по-важно е да се отговори на един друг въпрос – какви са практическите изводи? Дали затварянето на 31 “преговорни глави” прави България готова за голямото предизвикателство? Дали обществото ни си дава сметка какво предстои? Има ли то национална стратегия, с която да се включи в бурната европейска

и световна динамика? А може би вървим по погрешен път и ако да, какви са причините?

Нашият Издателски съвет, естествено, не може – и не му е това работата – да отговаря на подобни въпроси. Това правят, в съответствие със своите интереси и виждания, нашите уважаеми автори.

Но ние само шрихираме въпроса като повод. Повод, от който да се възползваме, като научно списание и граждански отговорен колектив от хора, за да споделим някои наши мисли за българския външнополитически процес, и за необходимостта нещо да се подобри в тази насока.

Внасянето на проект за концепция за националната сигурност преди няколко седмици косвено подсказва за редица “подводни скали”, с които би могъл да се сблъска държавния кораб. Независимо от това, че плава по желания фарватер на либералната демокрация и интеграцията. Защото никой отвън не може да гарантира просперитета и безопасността на страната, ако тя не направи това сама. В печата бяха публикувани общо четири статии, коментиращи проектодокумента. Бяха направени съществени забележки. Четохме ги с интерес. Завидяхме на авторите – те са познали истината от извора, и са изказали мнение по животрептящите проблеми на нацията. Въпросът е – защо ние, българската общественост, интересуващите се граждани, не бяхме запознати с проекта, за да изкажем своето скромно гледище? И ако споменатата материя е поверителна /както казват днес – конфиденциална/, каква е логиката да четем нечии фрагментарни коментари, без да знаем всъщност за какво става дума?

За информация на читателя, концепция за национална сигурност на България не се прави за първи път. Документи се изготвяха и в 1991, и в 1995 г., и в 1998 г., и в последващия период. Става дума за друго. Твърде малко хора са били причастни към тяхната подготовка, тя е протичала набързо, със “срок вчера”. Не общодържавния, а партийният и ведомствен интерес е слагал решаващ отпечатък. И най-важното, **не е била реализирана истинска, просветена и честна дискусия относно националните интереси.** Вероятно по тази причина дълго време

се сблъскваме с едни и същи трудности и “болни” въпроси, а несполучилите варианти събират прах във ведомствените шкафове.

Бързае да добавим: твърде полезно явление в днешната демократична атмосфера са различните конференции, семинари, кръгли маси, посветени на проблеми на международната политика и сигурността на страната. На много от тях се изказват смели и оригинални схващания, предлагат се нестандартни пътища за решаването на проблемите. Но не може да не се отбележи, че на повечето от тях не произлиза истински обмен и сблъсък на идеи. Подобни форуми се свикват по правило /или спонсорират/ от определени политически сили, които на тях пропагандират своите възгледи. Както се казва, в това няма лошо. Недостатъкът е там, че не се получава дебат, няма пълноценно обсъждане с аргументи и контрааргументи.

Освен това, изказваните мисли, често задълбочени и аналитични, не стигат до ръководните ешелони. В научните среди колегите се шегуват по този повод: “шефовете нямат нужда от акъл”. Това не е патент на българската действителност. Кисинджър неведнаж се оплаква, че експертните мнения се пренебрегват от политиците, че само когато е бил облечен с власт, е съумявал да реализира някои свои идеи и концепции. Истината е, че т.нар. политическа класа по-силно изпитва влиянието на конюнктурни интереси и клишета, които затрудняват комплексния подход към проблемите. Тя се хвали със своя прагматизъм, но той се свежда до политика “на парче”, до преследване на краткосрочни потребителски ефекти. Бившият американски президент Никсън казваше, че историята не се прави от практични хора, тя се прави от мечтатели.

Политиците обикновено разглеждат разсъжденията на учените и техните визии като нереалистично, чуждо на “кухнята” философстване. Естествено, среща се и такава “мисловна” продукция. Но изкуството на политиката е да се улови рационалното зърно в потока от идеи. С него тя ще оплодотвори стратегията, ще разположи приоритетите във времето и пространството, ще балансира плюсовете и минусите. В това отношение научно-обществената дискусия е незаменим помощник. Тя обезпечава

спектъра, от който управляващите избират целите и средствата, оптимални за решаването на външнополитическата задача.

Задачата да се организира истински научно-политически форум, на който да се обсъждат наболелите проблеми, не е лесна. Не е преодоляна инерцията на априорното противопоставяне на идеолого-партийна основа. Не е изживян синдромът “който не е с нас, е против нас”. На мястото на политическата цензура, днес над обществения диалог е спусната още по-плътната завеса на комерсиалната цензура. Медиите отделят много повече внимание на сензационно-развлекателната тематика. Ексцентризмите на шоузвездите, по обясними причини, имат предимство пред анализа на националните проблеми. По-трудно обяснима е оскъдицата на официална документация и информация за събитията. Някой да е виждал наскоро международен договор на България *in extenso*? Или стенограма на външнополитически разговор? Понякога ни отправят към Интернет, CNN и други е-източници. Но това “виртуално осведомяване”, без да отричаме ползата от него, може да има само спомагателно естество. То не може да замени задължителния непрекъснат диалог управляващи-гражданство.

Дефицитът на подобен диалог затруднява гражданското общество в усилията му да се погрижи за себе си, вземайки отношение по реалните събития и процеси, протичащи около него. Да не говорим за това, че най-прекия израз на народовластие – референдумите, са нещо непознато за нашата вътрешна и външна политика в съвременните условия.

Тази констатация ни подтиква да отбележим, че обществено-научните търсения в международната сфера не са просто “бистрене на политика” от неотговорни любители. Ние опознаваме окръжаващата ни среда чрез индивидуалните възприятия и нагласи на хората, чрез човешкия фактор. Азбучна истина е, че на сегашния етап от глобализацията външната политика все по-тясно се преплита с вътрешната. Проблемите “бедни-богати”, етноконфесионалните противопоставяния, международния и вътрешен тероризъм, конкуренцията за пазари и ресурси, геополитическите съперничества, екстремните национализми, престъпността и корупцията, деградацията на обществото и личността и други социални и медицински патологии

пресичат граници и паралели. Международната среда на едни е вътрешна за други и обратно. Това отдавна го преподаваме на нашите студенти. Ето защо трябва да се отхвърли надменното елитарно схващане, че външната политика е патентована област на привилигерованата върхушка, че мислещите граждани, които “не я разбират”, не бива да се месят в нея.

Отчитайки тези факти и фактори в нашата действителност, стигаме до извода, че именно образователните институции, академичните среди, са най-подходящия организатор и модератор на една честна и просветена дискусия по въпросите на външната политика и сигурността. Използвам думата “честна”, защото в спора, а не в дитирамбите – или хулите – се ражда истината. Просветена, защото знанието е хляба и солта на академията. Тъкмо затова университетите, съответните факултети, катедри и научно-изследователски центрове не само биха могли, но и са длъжни да организират подобни форуми. Там на равнопоставена основа могат да бъдат поканвани представители на различни политически сили и официални институции, които да разменят информация и да дебатира по взаимно одобрен дневен ред. Нормално е материалите и резултатите от този дебат да бъдат предоставяни на заинтересованите участници и органи, да бъдат публикувани в специализираните академични издания, в отделни книги, в медиите. Така ще бъде създадена по-добра научно-информационна среда за формиране на външнополитическите позиции на различните обществени сили и на държавата. Именно по този път, надяваме се, ще бъде преодолян един традиционен недостатък на външнополитическия процес на малката държава – безалтернативното, моновариантно мислене. Поради този недъг, както сме се уверили от нашата история, епизодичният малшанс нерядко ескалира в нещо по-лошо.

В глобалната ера капаните дебнат отвсякъде. Плурализъмът, пазарната икономика, даже членството в мощни интеграционни групировки не гарантират от провали, неуспехи и малоценна международна позиция. Те са толкова по-вероятни, когато доказани дефекти в обществото не се лекуват чрез мобилизация на националните духовни и физически ресурси и ефективни, научно обосновани стратегии. В настоящата книжка на списание

“Международна политика” е поместена статия за южноамериканската държава Перу, която днес преминава през тежки изпитания. Макар че българската и перуанска ситуации са твърде различни, някои неволни сравнения и асоциации бъдат размисъл.

От името на редакционно-издателския колектив, и с подкрепата на университетското ръководство, смятам за чест да покана **всички желаещи** да изпращат свои анализи и идеи за външната политика в списание “Международна политика”, издание на Правно-историческия факултет на Югозападния университет в Благоевград. Те ще бъдат публикувани в рубриката “Дискусия”. *Възнамеряваме всяка година да провеждаме “кръгли маси”, а в близко време ще обявим конкурс за външнополитическа прогноза, свързана с бъдещето на страната.* Изпращаните ни материали следва да бъдат достатъчно аргументирани, а също издържани в духа на научната етика и вежливост. Ще приветстваме най-различни и даже опониращи граждански и политически позиции, гледни точки и подходи.

Надяваме се това да допринесе за желаното активизиране на гражданското общество в България по въпросите на отношенията ни със света, в духа на обявената мисия на нашето списание.